

Ukrainalaisten lasten ja nuorten mielenterveysoireilu Venäjän hyökkäyssodan puhjettua

Kartoittava kirjallisuuskatsaus

Kukka Lassila
KANDIDAATINTUTKIELMA
Hoitotiede
Turun yliopisto
Hoitotieteen laitos
Kesäkuu 2025

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Hoitotiede

Tekijä: Kukka Lassila

Otsikko: Ukrainalaisten lasten ja nuorten mielenterveysoireilu Venäjän hyökkäyssodan puhjettua

Ohjaaja(t): Professori, TtT Joronen Katja & post doc -tutkija, FT Kuusisto Anne.

Sivumäärä: 31 sivua, 6 liitesivua

Päivämäärä: 6.6.2025

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on aiheuttanut merkittäviä humanitaarisia ja psyykkisiä seurauksia erityisesti lapsille ja nuorille, jotka ovat kehityksellisesti herkkiä kriisitilanteiden vaikutuksille. Sodan aiheuttama epävarmuus, pakolaisuus, läheisten menetykset ja jatkuva pelko heikentävät lasten ja nuorten psyykkistä hyvinvointia. Tämän kartoittavan kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena oli kuvata ukrainalaisten lasten ja nuorten mielenterveysoireilun yhteyttä Venäjän hyökkäyssotaan.

Tutkimusaineisto kerättiin neljästä tietokannasta (PubMed, CINAHL, Web of Science, APA PsycINFO), joista saatiin aluksi yhteensä 323 hakutulosta, joista kaksoiskappaleiden poiston ja läpikäynnin jälkeen kirjallisuuskatsaukseen valikoitui mukaan yhteensä kuusi vertaisarvioitua alkuperäistutkimusta. Aineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä.

Keskeisiksi teemoiksi nousivat masennus, ahdistus, traumaperäinen stressihäiriö (PTSD), itsetuhoisuus ja unettomuus. Psyykkistä oireilua havaittiin laajasti, erityisesti ahdistuneisuutta ja toivottomuutta. Tutkimustulokset korostavat kulttuurisensitiivisten ja perhekeskeisten tukipalveluiden tarvetta sekä lisätutkimuksen merkitystä kriisitilanteiden pitkäaikaisvaikutusten ymmärtämiseksi.

Avainsanat: Mielenterveys, nuoret, lapset, hyökkäyssota

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Keskeiset käsitteet	5
2.1	Mielenterveys ja mielenterveyden häiriöt	5
2.2	Hyökkäyssota	6
2.3	Lapsi ja nuori	7
3	Tutkielman tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	9
4	Aineisto ja käytetyt menetelmät	10
4.1	Kartoittava kirjallisuuskatsaus menetelmänä	10
4.2	Katsauksen toteutus	10
4.3	Tutkimusten haku ja valinta	11
4.4	Alkuperäistutkimusten laadunarviointi	13
4.5	Aineiston analyysi	16
5	Tulokset	18
5.1	Tutkimusten kuvaus	18
5.2	Masennus	19
5.3	Ahdistus	19
5.4	Traumaperäinen stressihäiriö (PTSD)	20
5.5	Itsetuhoisuus	21
5.6	Unettomuus	21
6	Pohdinta ja johtopäätökset	23
6.1	Luotettavuus	23
6.2	Pohdinta	24
6.3	Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset	25
	Lähteet	26
	Liitteet	32
	Liite 1. Taulukko hakusanoista ja hakulausekkeista	32
	Liite 2. Taulukko mukaan otetuista tutkimuksista	35

1 Johdanto

Venäjän helmikuussa 2022 aloittama hyökkäyssota Ukraina on synnyttänyt mittavan humanitaarisen kriisin, jonka vaikutukset ulottuvat paljon fyysistä turvallisuutta ja infrastruktuuria syvemmälle. Erityisesti lasten ja nuorten mielenterveys on noussut esiin vakavana huolenaiheena. Konfliktitilanteet altistavat nuoret merkittäville psyykkisille riskeille, kuten ahdistuneisuudelle, masennukselle, traumaattisille stressioireille ja käyttäytymisen muutoksille. Lapsuus ja nuoruus ovat kehityksen kannalta herkkiä vaiheita, joissa jatkuvuus, turvallisuus ja sosiaalinen tuki ovat erityisen tärkeitä. Sodan olosuhteet kuten jatkuva pelko, eristyneisyys, pakolaisuus ja läheisten menetys vaikuttavat näihin perustarpeisiin negatiivisella tavalla (Masten & Narayan, 2012; Save the Children, 2023).

Lasten ja nuorten hyvinvointi vaikuttaa suoraan yhteiskuntien tulevaisuuteen ja vakauteen. Eettisesti kyse on lasten oikeudesta turvalliseen kasvuympäristöön. Sosiaalisesta näkökulmasta sodan vaikutukset ulottuvat koulunkäyntiin, ihmissuhteisiin ja osallisuuteen. Myös varhaisten psyykkisten ongelmien ennaltaehkäisy on taloudellisesti tärkeää, koska hoitamattomat ongelmat voivat johtaa pitkällä aikavälillä merkittäviin kustannuksiin sekä yksilölle että yhteiskunnalle (Masten, 2014).

Kansainväliset järjestöt, kuten YK:n lastenjärjestö UNICEF ja Maailman terveysjärjestö WHO ovat toistuvasti varoittaneet sodan pitkäaikaisista psykologisista seurauksista lapsille. Vuoden 2023 raporttien mukaan arviolta 1,5 miljoonaa ukrainalaista lasta on joutunut pakenemaan kotiseudultaan, mikä altistaa heidät paitsi traumaattisille kokemuksille myös sosiaalisen tuen ja verkoston katkeamiselle (UNICEF, 2023). Tämänkaltaiset kriisitilanteet eivät vaikuta vain yksittäiseen lapseen, vaan koko perheeseen ja yhteisöön, joiden psyykinen hyvinvointi on keskeisessä roolissa lasten selviytymisessä (Masten, 2014).

Tämän tutkielman tarkoituksena on lisätä ymmärrystä Venäjän hyökkäyssodan yhteyksistä ukrainalaisten lasten ja nuorten mielenterveyteen. Tutkielman tavoitteena on kuvata ja tunnistaa hyökkäyssodan yhteydessä olevia tekijöitä ukrainalaisten lasten ja nuorten mielenterveysoireiluun. Tämä tutkielma toteutetaan kartoittavana kirjallisuuskatsauksena, jossa tarkastellaan olemassa olevaa tutkimusta Venäjän hyökkäyssodan yhteyksistä ukrainalaisten lasten ja nuorten mielenterveysoireiluun.

Avainsanat: Mielenterveys, nuoret, lapset, hyökkäyssota

2 Keskeiset käsitteet

2.1 Mielenterveys ja mielenterveyden häiriöt

Mielenterveys on keskeinen osa ihmisen hyvinvointia ja toimintakykyä. Se kattaa psyykkisen, emotionaalisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin, vaikuttaen siihen, kuinka yksilö kokee ja säätelee tunteitaan, muodostaa ihmissuhteita ja selviytyy elämän haasteista. Maailman terveysjärjestö (WHO) määritelmän mukaan mielenterveys on tila, jossa ihminen pystyy tunnistamaan omat kykynsä, selviytymään normaalista elämästä ja sen aiheuttamasta stressistä, tekemään työtä tuottavasti sekä osallistumaan yhteisönsä toimintaan (World Health Organization, 2004).

Mielenterveys voi vaihdella yksilöllisesti ja ajan myötä, ja siihen vaikuttavat monet biologiset, psykologiset ja sosiaaliset tekijät. Hyvinvoiva mielenterveys mahdollistaa yksilön toimivan arjen, kun taas mielenterveysongelmat voivat heikentää elämänlaatua ja toimintakykyä. Erityisesti lapsilla ja nuorilla mielenterveyden kehitys on erityisen altis elinympäristön muutoksille ja stressitekijöille (Timmermans ym., 2010).

Masennus eli depressio on mielialahäiriö. Masennukselle on ominaista jatkuva alakuloisuus, mielenkiinnon menetys, väsymys, keskittymisvaikeudet, ruokahalun ja unen muutokset sekä itsetuhoiset ajatukset (APA, 2013; WHO, 2023). Masennus voi johtua biologisista, psykologisista tai sosiaalisista tekijöistä, ja sen syntyyn vaikuttavat esimerkiksi perinnöllisyys, elämäntapahtumat ja stressi. Suomessa noin 5–7 % väestöstä kärsii masennuksesta vuosittain (THL, 2023).

Ahdistus on psykologinen ja fysiologinen tila, jossa henkilö kokee voimakasta huolta tai pelkoa ilman välitöntä uhkaa. Ahdistuneisuushäiriöitä ovat muun muassa yleistynyt ahdistuneisuushäiriö, paniikkihäiriö ja sosiaalinen fobia, joissa ahdistus on jatkuvaa ja toimintakykyä haittaavaa (National Institute of Mental Health. (n.d.). Ahdistukseen liittyy usein fyysisiä oireita, kuten sydämentykytystä, hikoilua ja lihasjännitystä sekä psyykkisiä oireita kuten levottomuutta ja murehtimista (WHO, 2023).

Traumaperäinen stressihäiriö (PTSD) kehittyy traumaattisen tapahtuman, kuten väkivallan, onnettomuuden tai luonnonkatastrofin seurauksena (APA, 2013). Traumaperäisen stressihäiriön keskeisiä oireita ovat toistuvat traumaattiset muistot, painajaiset, välttelykäyttäytyminen ja jatkuva ylivireystila (APA, 2013). Häiriö voi ilmetä viiveellä ja kroonistua ilman asianmukaista hoitoa (WHO, 2023).

Itsetuhoisuus tarkoittaa ajatuksia, aikomuksia tai tekoja, joilla henkilö pyrkii vahingoittamaan itseään tai riistämään henkensä. Se ei aina heijasta varsinaista kuolemantoivetta, vaan voi olla yritys paeta sietämätöntä psyykkistä kipua. Itsetuhoisuus liittyy usein masennukseen, ahdistukseen, persoonallisuushäiriöihin ja traumaattisiin kokemuksiin. (Isometsä, 2019).

Unettomuus on unihäiriö, jossa henkilöllä on vaikeuksia nukahtaa, pysyä unessa. Tällöin uni ei virkistä riittävästi (Partonen, 2017). Unettomuus voi olla akuutti tai krooninen ja liittyy usein psyykkisiin häiriöihin, kuten masennukseen ja ahdistukseen (Partonen, 2017; WHO, 2023). Pitkittyessään unettomuus voi heikentää merkittävästi elämänlaatua ja lisätä riskiä muihin mielenterveyden häiriöihin. (Partonen, 2017).

Mielenterveyden häiriöt kuten masennus, ahdistus, PTSD, itsetuhoisuus ja unettomuus ovat vakavia mielenterveyden häiriöitä, jotka esiintyvät usein yhdessä ja vaikuttavat merkittävästi yksilön toimintakykyyn (WHO, 2023; THL, 2023a). Näiden häiriöiden ymmärtäminen, varhainen tunnistaminen ja asianmukainen hoito ovat keskeisiä toipumisen ja ehkäisyn kannalta (Isometsä, 2019; Partonen, 2017). Mielenterveyteen panostaminen on tärkeää niin yksilön kuin koko yhteiskunnan näkökulmasta (WHO, 2023).

2.2 Hyökkäyssota

Hyökkäyssota tarkoittaa sodankäyntiä, jossa yksi valtio tai toimija hyökkää toista kohtaan ilman oikeutettua puolustuksellista syytä. Se rikkoo kansainvälisiä sopimuksia ja loukkaa hyökätyn valtion itsemääräämisoikeutta. Hyökkäyssodalla on usein vakavia seurauksia sekä yksilöille että yhteiskunnille, mukaan lukien siviiliuhrien määrän kasvu, infrastruktuurin tuhoutuminen ja poliittisen epävakauden lisääntyminen (Sharma ym., 2022). Lisäksi hyökkäyssodan myötä syntyy pakolaiskriisejä, joissa miljoonat ihmiset joutuvat jättämään kotinsa ja etsimään turvaa muualta (Shoib ym., 2022).

Hyökkäyssodan vaikutukset voivat olla pitkäaikaisia ja vaikuttaa kansakuntien talouteen, yhteiskuntarakenteisiin ja kansainvälisiin suhteisiin. Sodan seurauksena voi syntyä pakolaisvirtoja, humanitaarisia kriisejä ja pitkäkestoisia konflikteja. Pakolaiseksi joutuminen voi vaikuttaa ihmisten identiteettiin ja kuulumisen tunteeseen, mikä voi lisätä psykologista

kuormitusta ja vaikeuttaa sopeutumista uuteen ympäristöön (Zayets & Mykhailov, 2022). Kansainväliset lait ja sopimukset pyrkivät estämään hyökkäyssotia, mutta niiden tehokkuus riippuu kansainvälisestä yhteisöstä ja diplomatiasta (Badanta ym., 2023).

Sotatoimien vaikutukset kohdistuvat sekä sotilaallisiin kohteisiin että siviiliväestöön, ja hyökkäyssodan aikana tapahtuvat ihmisoikeusloukkaukset voivat johtaa kansainvälisiin rikostutkintoihin. Sodan laillisuuden arviointi perustuu kansainvälisiin säädöksiin, kuten Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjaan, joka kieltää hyökkäyssodat ja sallii aseellisen toiminnan vain itsepuolustustarkoituksessa tai YK:n turvallisuusneuvoston valtuuttamana (Liu ym., 2022).

Venäjä aloitti hyökkäyksensä Ukrainaan 24. helmikuuta 2022. Hyökkäystä on pidetty laittomana kansainvälisen oikeuden vastaisena sotatoimena, joka rikkoo YK:n peruskirjan (UN Charter, 1945) artikloja koskien valtioiden itsemääräämisoikeutta ja alueellista koskemattomuutta (ICJ, 2022). Tätä konfliktia luonnehditaan usein hyökkäyssodaksi ja se täyttää monilta osin sotarikosten ja mahdollisesti rikosten ihmisyyttä vastaan määritelmät (ICC, 2022).

Sota on aiheuttanut laajan humanitaarisen kriisin. Yli 6 miljoonaa ihmistä on paennut Ukrainasta naapurimaihin, ja noin 3,7 miljoonaa on joutunut sisäisesti siirtymään maansa rajojen sisällä (UNHCR, 2023). Erityisesti lapset, nuoret ja perheet ovat kokeneet vakavia seurauksia. Jatkuva epävarmuus, väkivallan todistaminen ja elinolosuhteiden romahtaminen ovat lisänneet psykososiaalista kuormitusta ja heikentäneet mielenterveyttä (WHO, 2022).

2.3 Lapsi ja nuori

Tutkielma käsittelee lapsia ja nuoria. Lastensuojelulain (417/2007) mukaan lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä. YK:n lapsen oikeuksien sopimus käyttää samaa ikärajaa (Lapsen oikeuksien sopimus, 1989; Lastensuojelulaki 417/2007, § 3). Näin ollen tässä tutkielmassa lapsi määritellään alle 18-vuotiaaksi henkilöksi. Kontekstissa lapsuus kattaa useita kehitysvaiheita: vauva (0-1v), taapero (1-3v), leikki-ikäinen (3-6v) sekä alakouluikä (6-12v). (Korhonen 2021).

Nuorisolain (1285/2016) mukaan nuorella tarkoitetaan alle 29-vuotiasta henkilöä. Tutkimus- ja tilastokäytännössä nuoruus rajataan usein ikähaarukkaan 15–24 vuotta. (Nuorisolaki 1285/2016, § 3). Valtioneuvoston kansallisen toimintaohjelman *Nuoret, rauha ja turvallisuus* (2021) mukaan nuorten osallistuminen yhteiskuntaan ja turvallisuuden rakentamiseen on olennainen osa kestävän rauhan toteutumista. Ohjelma korostaa, että kriisitilanteissa nuorten erityistarpeet tulee huomioida niin päätöksenteossa kuin palvelujärjestelmässä. Tämän näkökulman mukaan nuoruus ei ole vain kehitysvaihe, vaan aktiivinen ja yhteiskunnallinen rooli, jonka tukeminen sodan kaltaisissa olosuhteissa on erityisen tärkeää (Valtioneuvosto, 2021).

Sekä lasten että nuorten mielenterveys on herkkä ulkoisille kuormitustekijöille, kuten sodalle, koska heidän neurobiologinen, sosiaalinen ja emotionaalinen kehityksensä on vielä kesken. Lapsilla mielenterveysongelmat voivat ilmetä käytöksen muutoksina, pelokkuutena tai somaattisina oireina, kun taas nuorilla ne usein ilmenevät ahdistuksena, masennuksena ja itsetuhoisina ajatuksina (THLb, 2023; Mieli ry, 2022).

3 Tutkielman tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkielman tarkoituksena on kuvata Venäjän hyökkäyssodan yhteyttä ukrainalaisten lasten ja nuorten mielenterveysoireiluun. Tutkielma toteutetaan kartoittavana kirjallisuuskatsauksena. Tutkielman tavoitteena on laatia kooste olemassa olevasta tutkimuksesta, joka käsittelee Venäjän hyökkäyssodan ja ukrainalaisten lasten ja nuorten mielenterveysoireilun yhteyttä.

- Tutkielmassa haetaan vastausta seuraaviin kysymyksiin
 - Millaista tutkimusta Venäjän hyökkäyssodan yhteydestä ukrainalaisten lasten ja nuorten mielenterveysoireiluun on?
 - Millaisia yhteyksiä Venäjän hyökkäyssodalla on ukrainalaisten lasten ja nuorten mielenterveysoireiluun?

4 Aineisto ja käytetyt menetelmät

4.1 Kartoittava kirjallisuuskatsaus menetelmänä

Kartoittava kirjallisuuskatsaus (*scoping review*) on systemaattinen tutkimusmenetelmä, jonka tarkoituksena on kartoittaa, kuvata ja jäsentää olemassa olevaa tutkimustietoa laajasta ja mahdollisesti hajanaisesta aihepiiristä (Munn ym., 2018). Menetelmä on erityisen käyttökelpoinen tilanteissa, joissa tutkimuskenttä on uusi, monitieteinen tai vielä tutkimuksellisesti hahmottomaton – kuten esimerkiksi Venäjän hyökkäyssodan yhteys lasten ja nuorten mielenterveysoireiluun. Kartoittavan katsauksen tavoitteena ei ole yksinomaan vastata tarkkarajattuun tutkimuskysymykseen, vaan myös hahmottaa tutkimusteemoja, tiedollisia aukkoja ja tarjota suuntaa tulevalle tutkimukselle (Arksey & O'Malley, 2005; Salminen, 2011).

4.2 Katsauksen toteutus

Tämän kartoittavan kirjallisuuskatsauksen toteutus aloitettiin määrittelemällä tutkimuksen tarkoitus, tutkimuskysymykset ja sisäänotto- ja poissulkukriteerit. Tutkimuskysymykset pyrittiin määrittelemään riittävän täsmällisiksi ja hyvin rajatuiksi. Tämä mahdollistaa ilmiön syvällisemmän tarkastelun. (Kangasniemi ym., 2013). Sisäänotto- ja poissulkukriteerit pyrittiin laatimaan mahdollisimman tarkasti, mutta samalla siten, etteivät ne kaventaneet aineistoa tarpeettomasti. (Taulukko 2)

Tutkielma toteutettiin kartoittavana kirjallisuuskatsauksena, koska kyseinen menetelmä mahdollistaa ilmiön laaja-alaisen tarkastelun (Kangasniemi ym., 2013). Katsauksen toteutus eteni vaihe kerrallaan. Aluksi rajattiin ilmiö ja tehtiin päätös siitä, mitä tutkitaan. Tämän jälkeen määriteltiin tutkimuskysymykset, jonka jälkeen tarkennettiin sisäänotto- ja poissulkukriteerit. Tiedonhaku kohdennettiin systemaattisesti valittuihin tietokantoihin. Valitun aineiston sopivuutta arvioitiin tarkasti suhteessa tutkimuskysymyksiin. Katsaukseen valittu tutkimuskysymys ohjasi aineiston valintaa ja tarkoituksena oli löytää mahdollisimman relevantti aineisto vastaamaan juuri siihen (Kangasniemi ym., 2013).

Katsauksen tutkimuskysymysten jäsentämisen apuna hyödynnettiin hoitotyön tutkimussäätiön suosittamaa PICO-menetelmää, joka soveltuu hyvin kartoittavan tutkimuskysymyksen määrittelyyn (Hoitotyön tutkimussäätiö, 2023). Tässä katsauksessa PICO -mallia sovellettiin Taulukon 1 mukaan (Taulukko.1).

Aineiston analysointi toteutettiin laadullisin menetelmin. Analyysin tavoitteena oli selkeyttää ja vertailla aineiston sisältöä, arvioida olemassa olevan tutkimustiedon vahvuuksia ja rajoituksia sekä tehdä laajempia johtopäätöksiä valitun aineiston perusteella. Tarkoituksena oli tunnistaa keskeisiä teemoja ja rakentaa kokonaisvaltainen kuva tarkasteltavasta ilmiöstä. Tällainen lähestymistapa on erityisen perusteltu tilanteissa, joissa pyritään hahmottamaan tutkimuskenttää laajasti sen sijaan, että verrattaisiin yksittäisiä interventioita toisiinsa (Thomas et al., 2024).

Taulukko 1. PICO-malli

P	Potilasryhmä	Ukrainalaiset lapset ja nuoret
I	Interventio	Hyökkäyssota
C	Vertailu	-
O	Lopputulos	Mielenterveys

4.3 Tutkimusten haku ja valinta

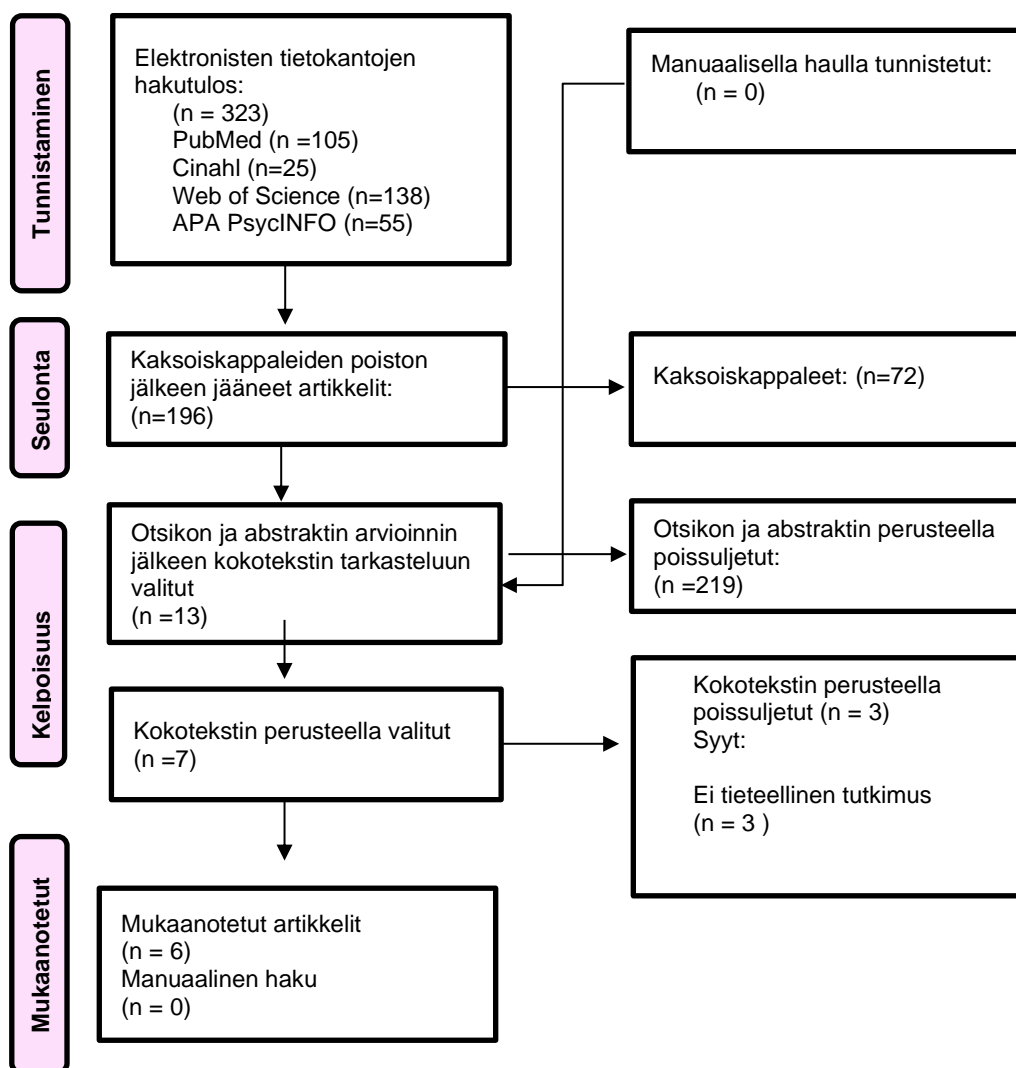
Hakulausekkeen luomisessa pyrittiin etsimään keskeisille käsitteille synonyymeja. Erilaisiin tietokantoihin tehtiin koehakuja muodostetun hakulausekkeen avulla. Tietokannoiksi tätä tutkielmaa varten valikoitui PubMed, CINAHL Web of science ja APAPsycinfo. Apuna hakuprosessissa toimi myös kirjaston informaatikko ja hänen asiantuntemuksensa.

Mukaanotto- ja poissulkukriteerien tavoitteena on varmistaa, että katsaukseen sisällytetään olennaiset ja aiheeseen liittyvät tutkimukset. Selkeästi määritellyt kriteerit tukevat johdonmukaista valintaprosessia ja vähentävät virheiden mahdollisuutta päätöksenteossa. (Stolt ym. 2016.)

Taulukko 2. Kirjallisuushaun sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Mukaanottokriteerit	Poissulkukriteerit
Tutkimuksen kohdejoukkona ukrainalaiset lapset ja/tai nuoret	Tutkimukset, jotka käsittelevät ainoastaan aikuisia
Tutkimuksissa käsitellään Venäjän hyökkäyssotaa	Tutkimukset, joissa käsitellään muita kohteita tai niiden lapsia ja nuoria
Tutkimuksissa käsitellään Venäjän hyökkäyssodan yhteyttä ukrainalaisten lasten ja nuorten mielenterveyteen	Tutkimukset, jotka eivät käsittele mielenterveyttä tai psyykkisiä häiriöitä
Vertaisarvioidut alkuperäistutkimukset.	Tutkimukset, jotka ovat julkaistu ennen vuotta 2022

Tiedonhaku toteutettiin alkuvuoden 2025 aikana. Tiedonhaun määrä kaikista valituista tietokannoista oli yhteensä 323 tulosta (Kuvio 1.) Tutkimukset siirrettiin Zotero-viitteidenhallintaohjelmaan. Zoterossa käytiin läpi kaksoiskappaleet. Kaksoiskappaleiden poiston jälkeen jäljelle jäi yhteensä 196 artikkelia. Jäljelle jääneet artikkelit käytiin läpi aluksi otsikkotasolla, jossa etsittiin yhteneväisyyksiä tutkimuskysymyksiin ja keskeisiin käsitteisiin. Tämän vaiheen jälkeen jäljelle jääneet aineistot käytiin läpi abstraktitasolla ja viimeisessä vaiheessa koko tekstit. Kokotekstin läpikäytäviä artikkeleita oli yhteensä 7 kappaletta. Mukaanotto- ja poissulkukriteerinen läpikäynnin jälkeen jäljelle jäi yhteensä 6 artikkelia. Manuaalista hakua yritettiin toteuttaa vielä tämän jälkeen. Manuaalinen haku suoritettiin käyttäen apuna valituissa tutkimuksissa käytettyjä lähteitä. Manuaalinen haku ei tuottanut yhtään uutta tutkimusta. Tiedonhakuprosessi on kuvattu kuviossa 1. Prisma Flow diagrammia mukaillen.

Kuvio 1. Tiedonhaku mukailleen Prisma 2020 Flow Diagrammia (Page ym. 2021).

4.4 Alkuperäistutkimusten laadunarviointi

Tutkielmassa tarkasteltavat kuusi tutkimusta käsittelevät Venäjän hyökkäyssodan yhteyksiä ukrainalaisten lasten ja nuorten mielenterveysoireiluun. Tutkimusaineisto koostuu pääasiassa kvantitatiivisista poikkileikkaustutkimuksista (Xu ym., 2023; McElroy ym., 2023; Kapel Lev-Ari, Aloni & Ari, 2024; Peltonen ym., 2024; Kapel Lev-Ari, Aloni & Ben-Ari, 2024) ja yhdestä laadullisesta tutkimuksesta (Giordano ym., 2024). Tutkimusten laadun arviointi perustuu Joanna Briggs Instituutin (JBI) kriteeristöihin, joiden avulla pyritään varmistamaan tutkimusten metodologinen luotettavuus, sisällöllinen validiteetti ja eettisyys (JBI, 2020).

Kvantitatiiviset poikkileikkaustutkimukset täyttivät yleisesti ottaen hyvin JBI:n laadunarviokriteerit. Samoin yksi käytetty laadullinen tutkimus. Kaikissa poikkileikkaustutkimuksissa oli selkeä ja johdonmukainen tutkimuskysymys, joka liittyi mielenterveyden oireilun kartoittamiseen, oireiden muutoksiin sodan aikana tai vanhemman ja lapsen mielenterveyden yhteyksien selvittämiseen. Tutkimusten asetelmat olivat sopusoinnussa tavoitteiden kanssa ja mittareina käytettiin validoituja ja laajasti hyväksytyjä välineitä, kuten Pediatric Symptom Checklist (McElroy ym., 2023) ja PTSD:n arviointityökaluja (Kapel Lev-Ari, Aloni & Ari, 2024; Kapel Lev-Ari, Aloni & Ben-Ari, 2024).

Laadullinen tutkimus Giordano ym. (2024) keskittyi ukrainalaisten nuorten resilienssiprosesseihin sodan aikana. Tässä tutkimuksessa aineistonkeruu tapahtui autenttisessa kontekstissa ja aineisto koostui kestokykyinterventiossa kerätyistä keskustelupöytäkirjoista. Vaikka otoskoko (n=15) oli pieni, niin laadullisen tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti se riitti syvällisempään ilmiön tarkasteluun. Aineiston analyysi oli systemaattista ja teemoihin perustuvaa ja tutkijat kuvasivat analyysimenetelmänsä läpinäkyvästi. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa keskeisiä elementtejä, kuten uskottavuus, siirrettävyys ja vahvistettavuus oli pyritty huomioimaan hienosti (Peda.net 2023). Giordano ym. (2024) tarjosivat lisäksi kontekstuaalista syvyyttä, jota kvantitatiiviset tutkimukset eivät tavoittaneet, erityisesti nuorten omien kokemusten ja tunteiden kuvauksessa.

Kokonaisuutena tarkasteltuna nämä kaikki kuusi tutkimusta muodostavat laadukkaan ja metodologisesti vahvan kokonaisuuden, joka tarjoaa monipuolisen kuvan sodan yhteydestä lasten ja nuorten mielenterveyteen. Tutkimusten vahvuuksia ovat selkeät tutkimuskysymykset, validoidut mittarit, asianmukaiset analyysit ja eettisten periaatteiden huomioiminen. Heikkoutena voidaan mainita joissain tutkimuksissa havaittu pieni otoskoko ja poikkileikkausasetelman tuottama rajoite syy-seuraussuhteiden tarkastelussa. Erityisen arvokkaana voidaan pitää sitä, että aineisto kattaa sekä määrällisiä että laadullisia lähestymistapoja, mikä tarjoaa kattavamman ja moniulotteisemman ymmärryksen kriisitilanteessa elävien lasten ja nuorten psyykkisestä hyvinvoinnista. Tämä yhdistelmä vahvistaa tutkimustiedon luotettavuutta ja sovellettavuutta esimerkiksi tukipalveluiden ja interventioiden kehittämisessä.

Kaikki arvioidut tutkimukset olivat laadultaan hyviä ja täyttivät JBI:n keskeiset kriteerit joko poikkileikkaus- tai laadullisina tutkimuksina. Tutkimukset täydentävät toisiaan hyvin. Kvantitatiiviset tutkimukset tarjoavat tilastollista näyttöä psyykkisestä oireilusta, kun taas

laadulliset syventävät ymmärrystä yksilöllisestä kokemuksesta ja resilienssistä. Näin muodostuu moniulotteinen kuva, joka on erityisen arvokas mielenterveysinterventioiden ja -politiikan suunnittelussa.

Taulukko 3. Alkuperäistutkimusten laadun arviointi JBI-arviointikriteereitä hyödyntäen

Tutkimuksen tekijä ja vuosi	JBI-arviointikriteeristö	Hyväksytyt kriteerit	Laadun arvio
Xu, Pavlova, Chen, Petrytsa, Graf-Vlachy & Zhang (2023)	Kvantitatiivinen poikkileikkaustutkimus	6/8	Hyväksytty
McElroy, Hyland, Shevlin, Karatzias, Vallières, Ben-Ezra, Vang, Lorberg & Martsenkovskyi (2023)	Kvantitatiivinen poikkileikkaustutkimus	8/8	Hyväksytty
Kapel Lev-Ari, Aloni & Ari (2024)	Kvantitatiivinen poikkileikkaustutkimus	6/8	Hyväksytty
Peltonen, Hakala, Laajasalo, Stenvall, Mielityinen & Ellonen (2024)	Kvantitatiivinen poikkileikkaustutkimus	8/8	Hyväksytty
Kapel Lev-Ari, Aloni & Ben-Ari (2024)	Kvantitatiivinen poikkileikkaustutkimus	8/8	Hyväksytty
Giordano, Lipscomb, Jefferies, Kwon & Giammarchi (2024)	Laadullinen tutkimus	9/10	Hyväksytty

4.5 Aineiston analyysi

Tässä kartoittavassa kirjallisuuskatsauksessa aineiston analyysimenetelmäksi valikoitui induktiivinen sisällönanalyysi. Induktiivinen sisällönanalyysi soveltuu erityisen hyvin tilanteisiin, joissa tutkimusaihe on moninainen, tuore ja vielä vähän tutkittu. Tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva ilmiöistä aineiston pohjalta ilman ennalta määriteltyä teoreettista viitekehystä (Elo & Kyngäs, 2008). Analyysimenetelmäksi valikoitui aineistolähtöinen lähestymistapa.

Aineisto analysoitiin induktiivisen sisällönanalyysin avulla. Induktiivinen analyysi mahdollistaa tutkimustulosten järjestämistä teemoiksi, jotka nousevat suoraan aineistosta. Kartoittavassa kirjallisuuskatsauksessa tämä toimii hyvänä työkaluna, koska sen tarkoituksena on kartoittaa sekä kuvata ja jäsentää olemassa olevaa tutkimustietoa laajasta ja mahdollisesti hajanaisesta aihepiiristä (Munn ym., 2018). Aineistosta esiin nousevien teemojen kautta voidaan muodostaa ilmiön eri ulottuvuuksia.

Aineiston analyysi toteutettiin vaiheittain etenevänä prosessina. Aluksi tutkimuksista poimittiin keskeiset tulokset, jotka vastasivat kirjallisuuskatsauksen tutkimuskysymyksiin. Näitä tuloksia tarkasteltiin sisällöllisesti, ja ne jaoteltiin alustavasti niiden merkityssisältöjen perusteella. Samankaltaiset ja toistuvat aihealueet ryhmiteltiin yhteen, jolloin syntyi joukko alakategorioita. Näitä edelleen yhdistämällä muodostettiin laajempia kokonaisuuksia eli pääteemoja.

Teemat johdettiin aineistosta esiin nousseista merkityssisällöistä sen sijaan, että ne olisi perustettu valmiisiin teoreettisiin malleihin. Eri tutkimuksista tunnistettiin toistuvia ja keskeisiä ilmiöitä, kuten masennus, ahdistus, unettomuus, traumaperäinen stressihäiriö ja itsetuhoisuus ukrainalaisten lasten ja nuorten keskuudessa. Näitä havaintoja tarkasteltiin synteisivaiheessa vertaillen, jolloin analysoitiin yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia alkuperäistutkimusten välillä. Pääteemat rakennettiin kokoamalla yhteen samankaltaisia havaintoja eri tutkimuksista (ks. kuvio 2). Muodostetut teemat ilmentävät sekä tutkimusten sisällöllisiä painotuksia että käsiteltävän ilmiön moniulotteisuutta. Teemat eivät näyttäyty erillisinä kokonaisuuksina, vaan ne kietoutuvat toisiinsa.

Kuvio 2. Aineiston analyysin perusteella muodostetut pääteemat

5 Tulokset

5.1 Tutkimusten kuvaus

Tutkielmaan valittujen tutkimusten (n = 6) julkaisuvuodet sijoittuvat vuosille 2023 sekä 2024. Tutkimukset käsittelivät Venäjän hyökkäyssodan yhteyttä ukrainalaisten lasten ja nuorten mielenterveysoireiluun. Tutkimuksissa hyödynnettiin erilaisia menetelmiä kuten verkkokyselyä (n=3), itseraportointilomaketta(n=2) sekä kyselytutkimusta (n=1). Maat, joissa tutkimukset on tehty, vaihtelivat: Suomi (n = 1), Iso-Britannia (n = 1), Kiina (n = 1) ja Israel (n = 3). Tämä osoittaa aiheen kansainvälistä merkitystä sekä kiinnostusta arvioida sodan yhteyttä pakolaisten ja konfliktialueella elävien ihmisten mielenterveyteen. Kaikki tutkimukset oli raportoitu englanniksi.

Tutkimusten otoskoot vaihtelivat paljon, mikä vaikuttaa sekä tulosten yleistettävyyteen että analyysien luotettavuuteen. Suurimmat otoskoot olivat Peltonen ym. (2024) tutkimuksessa, joka analysoi yli 1 400 nuoren keskusteludataa (n=1 471), sekä Xu ym. (2023) verkkokyselytutkimuksessa, jossa oli mukana 801 ukrainalaista. Nämä suuret aineistot mahdollistavat ilmiöiden laajamittaisen kvantitatiivisen tarkastelun. Vastaavasti pienimmät otoskoot olivat Giordano ym. (2024) laadullisessa tutkimuksessa (n=15), jossa keskityttiin syvällisesti nuorten resilienssiprosesseihin, sekä McElroy ym. (2023) ja Kapel Lev-Ari ym. (2024) tutkimuksissa (molemmissa n=59), joissa tutkittiin sodan vaikutuksia lasten mielenterveyteen vanhempien arvioimana. Kapel Lev-Ari, Aloni & Ben-Ari (2024) - tutkimuksessa puolestaan analysoitiin vanhemman ja lapsen muodostamia pareja (n=50), mikä mahdollisti dyadisen näkökulman mielenterveyden yhteyksiin.

Otoskokojen vaihtelut kuvastavat tutkimusten erilaisia lähestymistapoja ja resursseja sekä tutkittavan väestön saatavuutta, erityisesti konfliktialueilta ja pakolaisina siirtyneiden keskuudessa. Pienemmät otoskoot rajoittavat yleistettävyyttä, mutta mahdollistavat syvällisempää tulkintaa yksilö- tai perhetasolla. Suuremmilla otoksilla puolestaan saadaan esiin väestötason havaintoja, mutta niissä yksittäisten kokemusten moninaisuus voi jäädä pinnallisemmaksi. Kokonaisuutena tarkastellut tutkimukset tuottavat monipuolisen kuvan sodan vaikutuksista eri ikäisiin ukrainalaisiin, ja osoittavat erityisesti psyykkisen oireilun

lisääntymistä, mutta myös nuorten kykyä selviytyä haastavissa olosuhteissa yhteisöllisen tuen avulla.

5.2 Masennus

Masennusoireet ilmenivät tutkimuksissa laajasti nuorten kokemuksissa, vaikka kliinisiä masennusdiagnooseja ei suoraan raportoitu. Oireet olivat kuitenkin selvästi tunnistettavissa. Oireina ilmeni puhetta, joka sisälsi toivottomuutta, vetäytymistä, elämänhalun katoamista ja negatiivista minäkuva. (Peltonen ym., 2024; Giordano ym., 2024).

Peltonen ym. (2024) osoittivat, että ukrainalaiset nuoret toivat verkkokeskusteluissa esiin syvää psyykkistä kuormitusta: yli sata nuorta ilmaisi haluttomuutensa elää ja yli 130 kertoi itsensä vahingoittamisesta. Näissä puheissa heijastuu masennusoireiden vakavuus, vaikka diagnostiikka ei ollut tutkimuksen ytimessä. Masennus voi nuorilla ilmetä myös fyysisinä oireina, kuten väsymyksenä, unihäiriöinä ja keskittymisvaikeuksina. Näitä ei aina osata yhdistää psyykkiseen pahoinvointiin.

Giordano ym. (2024) kuvasivat resilienssiohjelman yhteydessä, että nuorilla esiintyi passiivisuutta ja tunnetta tilanteen hallitsemattomuudesta, jotka viittaavat matalaan mielialaan ja epätoivoon. Nämä ovat molemmat masennuksen keskeisiä piirteitä. Masennus voi lisäksi liittyä aiemmin koettuihin menetyksiin, turvattomuuden tunteeseen tai syyllisyyteen selviytymisestä. Sodan keskellä nuorilla ei välttämättä ole välineitä käsitellä tunteitaan tai saatavilla olevaa tukea, mikä pahentaa masennuksen riskiä. Näin ollen tutkimusten perusteella voidaan päätellä, että masennusoireet ovat laajalle levinneitä ja vakavasti otettavia sodan seurauksia nuorten keskuudessa (Peltonen ym., 2024; Giordano ym., 2024).

5.3 Ahdistus

Ahdistuneisuus nousi useissa tutkimuksissa kaikkein yleisimmäksi lasten ja nuorten psyykkiseksi reaktioksi sotaan. McElroy ym. (2023) raportoivat, että ukrainalaisten vanhempien mukaan lasten ahdistus lisääntyi selvästi sodan alettua. Erityisesti sisäistämiseen liittyvät ongelmat, kuten jännittyneisyys, ylivireys ja vetäytyminen, olivat korostuneita.

Ahdistus ei kuitenkaan rajoittunut vain vanhempien havaintoihin, vaan ilmeni vahvasti myös nuorten itsensä ilmaisemissa tunteissa (McElroy ym. 2023).

Peltonen ym. (2024) analysoivat nuorten viestintää avunhakupalveluissa. He tekivät havainnon siitä, että pelko sekä epävarmuus ja turvattomuus olivat yleisimpiä teemoja, joista nuoret keskustelivat. Ahdistuksen keskeinen piirre on jatkuva uhkan tunne, joka sodan kaltaisessa kontekstissa voi liittyä omaan turvallisuuteen, perheenjäsenien kohtaloon tai epävarmaan tulevaisuuteen.

Nuorilla ahdistus voi ilmetä myös somaattisina oireina, kuten vatsaoireina, päänsärkinä tai unihäiriöinä, joita ei aina tunnisteta psyykkisenä ilmiönä. Ahdistuksen kroonistuessa se voi johtaa paniikkihäiriöön, koulupoissaoloihin ja syrjäytymisen riskiin. Tämän vuoksi ahdistus on erityisen tärkeä kohde varhaiselle tunnistamiselle ja interventiolle kriisitilanteissa (McElroy ym., 2023; Peltonen ym., 2024).

5.4 Traumaperäinen stressihäiriö (PTSD)

Traumaperäinen stressihäiriö (PTSD) on yksi tunnetuimmista psyykkisistä reaktioista traumaattisiin tapahtumiin, kuten sotaan. PTSD:n oireet voivat sisältää uudelleen elämisen kokemuksia, välttämiskäyttäytymistä, turtuneisuutta ja ylivireyttä. Traumaperäinen stressihäiriö voi vaikuttaa vakavasti yksilön toimintakykyyn. Kuitenkin tarkastelluissa tutkimuksissa PTSD:n esiintyvyys ukrainalaisten lasten ja nuorten keskuudessa oli yllättävän vähäinen verrattuna muihin psyykkisiin oireisiin. Kapel Lev-Ari ym. (2024) havaitsivat, että vain kolme lasta 59:stä ukrainalaisesta pakolaislapsista täytti DSM:n mukaiset PTSD:n diagnostiset kriteerit. Tämä siitäkkin huolimatta, että yli 50 % lapsista kärsi yleisistä mielenterveyden ongelmista, kuten ahdistuksesta, negatiivisesta ajattelusta ja uudelleen kokemisen tunteista.

Samansuuntaisesti Kapel Lev-Ari, Aloni ja Ben-Ari (2024) raportoivat, että vaikka 56 % sodasta paenneista vanhemmista täytti PTSD:n kriteerit, heidän lapsistaan vain 2 % täytti samat kriteerit. Tämä viittaa siihen, että vaikka traumaattinen altistus on yhteistä koko perheelle, lapsilla reaktiot voivat ilmetä eri tavoin, eivätkä täten aina muodosta selkeää PTSD-diagnoosia. On myös mahdollista, että nuoret eivät kykene tai halua ilmaista PTSD-oireitaan samalla tavalla kuin aikuiset, tai että käytetyt mittarit eivät täysin tavoita nuorten kokemuksia (Kapel Lev-Ari ym., 2024). Lisäksi tulokset voivat kertoa nuorten resilienssikyvystä –

toisaalta myös siitä, että oireet voivat puhjeta viiveellä. Tutkimukset osoittavat, että vaikka PTSD ei ole yleisin sodan aiheuttama häiriö nuorilla, se on silti otettava vakavasti erityisesti niiden kohdalla, jotka ovat kokeneet suoraa väkivaltaa tai pakolaistrauman (Kapel Lev-Ari ym., 2024).

5.5 Itsetuhoisuus

Itsetuhoisuus on yksi sodan vakavimmista psyykkisistä seurauksista nuorten keskuudessa. Peltonen ym. (2024) osoittivat, että yli 130 ukrainalaista nuorta keskusteli verkkopalvelussa itsensä vahingoittamisesta tai itsemurha-ajatuksista. Tämä luku on erittäin korkea ja osoittaa kriittisen tarpeen varhaiselle tunnistamiselle ja välittömälle tuelle. Lisäksi yli 100 nuorta ilmaisi haluttomuutensa elää, mikä kertoo tilanteen vakavuudesta. Itsetuhoinen käyttäytyminen ei synny tyhjiössä, vaan liittyy usein masennukseen, ahdistukseen, yksinäisyyteen ja tunne-elämän säätelyn vaikeuksiin. Kaikkia näitä tunnistettiin useissa tutkimuksissa (Peltonen ym., 2024; McElroy ym., 2023).

Itsetuhoisuus voi myös olla nuorelle keino ilmaista toivottomuutta tilanteessa, jossa muut ilmaisun keinot eivät ole saatavilla. Giordano ym. (2024) kuvasivat, että vaikka osa nuorista tukeutui resilienssi-strategioihin, moni koki silti sisäistä painetta ja avuttomuutta. Ilman oikea-aikaista tukea itsetuhoisuus voi johtaa vakaviin seurauksiin, tämä korostaa matalan kynnyksen palveluiden, koulutettujen kriisityöntekijöiden ja kulttuurisesti sensitiivisten interventioiden tarvetta (Giordano ym. 2024).

5.6 Unettomuus

Unettomuus ei ollut kaikissa tutkimuksissa pääteemana, mutta se ilmeni selvästi sekä suorina havaintoina että osana muita oirekokonaisuuksia. Xu ym. (2023) osoittivat tutkimuksessaan, että unettomuuden oireet täyttyivät 97 vastaajalla heidän, mikä viittaa siihen, että uni on häiriintynyt laajasti kriisin keskellä. Unettomuuteen vaikuttavat monet asiat kuten stressi, pakolaisuus, perhesiteiden katkeaminen ja pelko tulevasta.

Peltonen ym. (2024) havaitsivat, että nuoret kuvasivat jaksamattomuutta, voimattomuutta ja henkistä uupumusta, jotka ovat usein yhteydessä heikentyneeseen uneen. Unettomuus voi olla

sekä itsenäinen ongelma että masennuksen ja ahdistuksen ilmentymä. Nuoruusiässä uni on tärkeä paitsi fyysiselle kasvulle, myös tunnesäätelylle ja oppimiselle. Pitkäkestoinen unettomuus voi johtaa vaikeuksiin koulussa, ärtyneisyyteen, impulsiivisuuteen ja lisääntyneeseen itsetuhoisuuden riskiin. Vaikka unettomuutta ei aina mitata itsenäisesti, se on keskeinen osa nuorten kokonaisvaltaista psyykkistä kuormaa sodan aikana (Xu ym., 2023; Peltonen ym., 2024).

6 Pohdinta ja johtopäätökset

6.1 Luotettavuus

Tähän kartoittavaan kirjallisuuskatsaukseen valikoitui yhteensä kuusi tutkimusta. Kaikki valitut tutkimukset täyttivät ennalta määritellyt sisäänotto- sekä poissulkukriteerit. Luotettavuutta pyrittiin lisäämään käyttämällä systemaattista analyysimenetelmää. Aineiston analyysi tapahtui käyttäen induktiivista sisällönanalyysia, joka soveltuu hyvin tarkastelun apuvälineeksi silloin, kun on kyse laajemmasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

Analyysi eteni vaiheittain ja luokitteluprosessi pyrittiin tekemään mahdollisimman selkeäksi lukijalle. Alkuperäisten tutkimusten suoria lainauksia käytettiin muodostettujen luokkien ja teemojen tueksi, minkä avulla pyrittiin lisäämään analyysin luotettavuutta (Graneheim & Lundman, 2004). Laadullisessa analyysissä tutkijalla on keskeinen rooli aineiston tulkitsijana. Tämän vuoksi katsauksen luotettavuuden kannalta on tärkeää tunnistaa mahdolliset ennakkoasenteet ja niiden vaikutus analyysiin. Tässä katsauksessa on tietoisesti reflektoitu tekijän asemaa suhteutumalla koottuun aineistoon avoimesti ja perustelemalla työssä tehtyjä valintoja. Tulkintaa on pyritty linkittämään mahdollisimman hyvin käytettyyn alkuperäisaineistoon.

Työn luotettavuutta heikentävänä tekijänä voidaan tunnistaa työn aihe, joka on tuore eikä tutkimusta aiheesta ole paljoa saatavilla. Lisäksi työn sisällönanalyysi toteutettiin ainoastaan yhden henkilön toimesta. Sen vuoksi tulkinnoissa voi esiintyä virheellistä tulkintaa tai subjektiivisuutta. Mahdollisuus useamman henkilön tekemään vertailuun voisi parantaa analyysin luotettavuutta entisestään (Tuomi & Sarajärvi, 2018; Elo ym, 2014).

Tutkimuksen luotettavuutta on vahvistettu käyttämällä selkeää raportointia, systemaattista analyysia sekä monipuolista aineistoa. Vaikka tietyt tekijät kuten aiheen tuoreus voivat rajoittaa tulosten yleistettävyyttä, tutkimus tarjoaa kokonaisuutena uskottavan ja perustellun kuvauksen Venäjän hyökkäyssodan yhteydestä ukrainalaisten lasten ja nuorten mielenterveysoireiluun.

6.2 Pohdinta

Venäjänsyökin sodan yhteyksiä ukrainalaisten lasten ja nuorten mielenterveysoireiluun on tarkasteltu useissa poikkileikkaustutkimuksissa sekä yhdessä laadullisessa tutkimuksessa. Tulokset muodostavat yhdessä kattavan ja moniulotteisen kuvan lasten ja nuorten psyykkisestä tilasta kriisitilanteissa. Tutkimusten tulokset osoittavat johdonmukaisesti, että sekä nuoret että lapset ovat kokeneet huomattavaa psyykkistä kuormitusta sodan seurauksena. Havaintoja tehtiin lasten ja nuorten kohdalla useissa tutkimuksissa, joissa huomattiin mm. ahdistuneisuuden, pelkojen ja keskittymisvaikeuksien lisääntyneen sodan myötä (McElroy ym., 2023; Peltonen ym., 2024).

Merkittävä löydös useista tutkimuksista oli se, että oireilu ei ollut rajoittunut yksinomaan suoraan traumaattisiin kokemuksiin, vaan myös jatkuva epävarmuus, turvattomuus ja pakolaisuus aiheuttivat vakavaa psyykkistä oireilua. Esimerkiksi McElroy ym. (2023) tutkimuksessa havaittiin, että suuri osa lapsista kärsi sisään- tai ulospäin suuntautuvista psyykkisistä oireista, vaikka he eivät olleet kokeneet suoraa väkivaltaa. Tämä viittaa siihen, että myös epäsuora altistus – kuten ympäristön aiheuttama pelko, median seuraaminen ja läheisten kokemukset – voi vaikuttaa merkittävästi lapsen hyvinvointiin. Kapel Lev-Ari, Aloni ja Ben-Ari (2024) tutkimuksessa havaittiin vahva yhteys vanhemman PTSD-oireilun ja lapsen psyykkisten oireiden välillä. Vanhempien korkea stressitaso oli yhteydessä lasten lisääntyneeseen stressiin, ahdistuneisuuteen ja PTSD-oireisiin, mikä korostaa perhekeskeisen tuen tarvetta kriisitilanteissa.

Tarkastellut tutkimukset painottavat erityisesti kulttuurisensitiivisten ja yhteisöpohjaisten interventioiden merkitystä, jotka ottavat huomioon sekä yksilön että ympäristön kokonaisvaltaisesti. Resilienssin vahvistaminen, vertaistuki, perheiden huomiointi sekä lasten oma ääni ovat nousseet toistuviksi teemoiksi. Tärkeä huomio on, että tutkimuksissa ei ainoastaan kuvattu oireita, vaan myös niitä tekijöitä, jotka auttavat selviytymisessä ja psyykkisen hyvinvoinnin tukemisessa. Tämä näkökulma on keskeinen, kun suunnitellaan interventioita ja mielenterveyspalveluita kriisialueiden väestöille.

6.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset

Venäjän hyökkäyssodan puhkeamisen myötä on ollut havaittavissa vakavaa ja laaja-alaista mielenterveysoireilua ukrainalaisten lasten ja nuorten keskuudessa. Tutkimukset osoittavat, että psyykinen oireilu on yleistä ja monimuotoista. Se kytkeytyy usein perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tasoisiin tekijöihin. Oireilua ilmenee sekä suoran trauman että jatkuvan epävarmuuden ja pelon seurauksena. Erityisesti vanhempien ja lasten psyykinen hyvinvointi kytkeytyvät toisiinsa vahvasti. Lapsen ja nuoren selviytymismahdollisuudet näyttävät paranevan, kun vanhempi saa tukea ja antaa suojaa stressiltä.

Tutkimuksissa nousi esiin myös tärkeä näkökulma resilienssistä ja toipumisen mahdollisuuksista. Nuoret kykenevät rakentamaan selviytymiskeinoja ja vahvistamaan psyykkistä joustavuutta, kun heillä on mahdollisuus vertaistukeen sekä yhteisölliseen osallisuuteen ja turvallisiin aikuiskontakteihin. Tämän vuoksi mielenterveysinterventioiden ja tukipalveluiden suunnittelussa on tärkeää huomioida paitsi traumaattisten kokemusten ehkäisy myös lasten omien voimavarojen tukeminen.

Vaikka tarkastellut tutkimukset tarjoavat arvokasta tietoa ukrainalaisten lasten ja nuorten mielenterveysoireilusta, on tärkeää korostaa sitä, että tutkimusta on edelleen vähän suhteessa aiheen merkityksellisyyteen. Erityisesti pitkittäistutkimuksia tarvitaan lisää, jotta voidaan ymmärtää sodan pitkäaikaisia vaikutuksia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Lisäksi tutkimusten tulisi kattaa monimuotoisempia väestöryhmiä ja konteksteja, jotta mielenterveyspalvelut voidaan kohdentaa oikeudenmukaisesti ja tehokkaammin. Aiempien havaintojen perusteella on selvää, että lasten ja nuorten mielenterveys sodan aikana ansaitsee systemaattista, monitieteistä ja kulttuurisesti herkkää tutkimusta, nyt ja tulevaisuudessa.

Jatkotutkimuksissa tulisi kiinnittää erityistä huomiota esimerkiksi siihen, miten erilaiset suojaavat tekijät kuten koulutus, perhesuhteet, yhteisön tuki ja digitaalinen vuorovaikutus voivat lieventää psyykkisiä oireita kriisin keskellä. Myös digitaalisten ja matalan kynnyksen tukipalvelujen vaikutuksia tulisi tutkia tarkemmin. Lisäksi olisi arvokasta kehittää lapsilähtöisiä menetelmiä, joiden avulla voidaan entistä paremmin tavoittaa lasten ja nuorten oma ääni heidän kokemuksistaan ja selviytymisstrategioistaan. Tutkimusyhteistyö kansainvälisesti ja vertailevat analyysit muiden konfliktialueiden kanssa voisivat myös rikastuttaa ymmärrystämme aiheesta merkittävästi.

Lähteet

American Psychiatric Association (APA). (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (5th ed.).

Arksey, H., & O'Malley, L. (2005). Scoping studies: Towards a methodological framework. *International Journal of Social Research Methodology*, 8(1), 19–32.

<https://doi.org/10.1080/1364557032000119616>

Badanta B, Márquez De la Plata-Blasco M, Lucchetti G, González-Cano-Caballero M. The social and health consequences of the war for Ukrainian children and adolescents: a rapid systematic review. *Public Health*. 2024 Jan;226:74-79. doi: 10.1016/j.puhe.2023.10.044. Epub 2023 Nov 25. PMID: 38007844. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/38007844/>

Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107–115. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>

Fegert, J. M., Kehoe, L. A., Vitiello, B., & Hinton, W. (2022). International collaboration for addressing mental health crisis among child and adolescent refugees during the Russia-Ukraine war. *PubMed*.

Giordano, L., Lipscomb, A., Jefferies, P., Kwon, P., & Giammarchi, G. (2024). *Resilience processes among Ukrainian youth preparing to build resilience with peers during the Ukraine-Russia war*. *Frontiers in Psychology*.

<https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2024.1331886/full>

Graneheim, U. H., & Lundman, B. (2004). *Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness*. *Nurse Education Today*, 24(2), 105–112.

Hoitotyön tutkimussäätiö. (2023). Hoitosuosituksen laadinta. <https://hotus.fi/wp-content/uploads/2023/10/hoitosuosituskasikirja-30.pdf>

Hotus. Tutkimusten arviointikriteeristö (JBI): *Hotus*.

International Court of Justice (ICJ). (2022). *Ukraine v. Russian Federation*.

International Criminal Court (ICC). (2022). *Ukraine*. <https://www.icc-cpi.int/situations/ukraine>

Isometsä, E. "Itsemurhien ehkäisy eilen, tänään, huomenna." (2022): *Duodecim* 138.21 (2022): 1937-1939. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/d3b59d47-cb1d-4a7f-9a1c-ef7c4abf780b/content>

Kapel Lev-Ari R, Aloni R, Ben-Ari A. Understanding the dyadic mental health of refugee parents and children after fleeing the 2022 Ukraine war. *Psychol Trauma*. 2024 Jun 27. doi: 10.1037/tra0001715. Epub ahead of print. PMID: 38934937.

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/38934937/>

Kapel Lev-Ari R, Aloni R, Ari AB. Children Fleeing War-Exploring the Mental Health of Refugee Children Arriving in Israel after the Ukraine 2022 Conflict. *Child Abuse Negl*. 2024 Mar;149:106608. doi: 10.1016/j.chiabu.2023.106608. Epub 2023 Dec 22. PMID: 38141479. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0145213423005963?via%3Dihub>

Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S.-M., Pietilä, A.-M., Jääskeläinen, P., & Liikanen, E. (2013). Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. *Hoitotiede*, 25(4), 291–301.

Korhonen, L. (2021). Kasvu ja kehitys eri ikäkausina. *Duodecim*.

<https://www.terveyskirjasto.fi/pla00018>

Lastensuojelulaki 417/2007. [Lastensuojelulaki | 417/2007 | Lainsäädäntö | Finlex](#)

Liu, X., Gonzalez, M., & Patel, D. (2022). Parental conscription and cumulative adverse

experiences in war-affected children and adolescents and their impact on mental health: A comment following Russia's invasion of Ukraine in 2022. *PubMed*.

Lapsen oikeuksien sopimus. (1989). YK. https://um.fi/yk-n-voimassa-olevat-ihmisoikeussopimukset/-/asset_publisher/vcCt60yvIDdt/content/yleissopimus-lapsen-oikeuksista-1989-

Masten, A. S., & Narayan, A. J. (2012).

Child development in the context of disaster, war, and terrorism: Pathways of risk and resilience. *Annual Review of Psychology*, 63, 227–257. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-120710-100356>

Masten, A. S. (2014).

Ordinary magic: Resilience in development. Guilford Press.

Mieli ry. (2022). Lapset ja nuoret. <https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/tietoa-mielenterveyden-vahvistamisesta/lapset-ja-nuoret/>

McElroy, E., Hyland, P., Shevlin, M., Karatzias, T., Vallières, F., Ben-Ezra, M., Vang, M. L., Lorberg, B., & Martsenkovskyi, D. (2023). *Change in child mental health during the Ukraine war: Evidence from a large sample of parents*. *European Child & Adolescent Psychiatry*. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11098962/>

Munn, Z., Peters, M. D. J., Stern, C., Tufanaru, C., McArthur, A., & Aromataris, E. (2018).

National Institute of Mental Health. (n.d.). *Anxiety disorders*. U.S. Department of Health and Human Services. <https://www.nimh.nih.gov/health/topics/anxiety-disorders>

Systematic review or scoping review? Guidance for authors when choosing between a systematic or scoping review approach. *BMC Medical Research Methodology*, 18(1), 1–7. <https://doi.org/10.1186/s12874-018-0611-x>

Nuorisolaki 1285/2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

Partonen, T. (2020). Unettomuus ja sen hoito. *Duodecim*. [duo15894.pdf](#)

Peda.net, Opettajankoulutuslaitos. (2023). *Laadullisen tutkimuksen luotettavuus*. Peda.net. <https://peda.net/jyu/okl/ko/tutkielmaopinnot-aine-ja-syventavissa-opinnoissa/ktka2010-laadulliset-tutkimusmenetelmat/kl/vuoden-2023-toteutus/djm/demo-7/2tl>

Peltonen, K., Hakala, V., Laajasalo, T., Stenvall, E., Mielityinen, L., & Ellonen, N. (2024). The Expressed Worries of Ukrainian Adolescents: A Quantitative Analysis of Chat Conversations During Active War. *Web of Science Core Collection*. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/11033088241282882>

Salminen, A. (2011). Mitä kirjallisuuskatsaus kertoo? Kirjallisuuskatsauksen arviointikriteereitä. *Hoitotiede*, 23(2), 138–146.

Save the Children. (2023). *The Hidden Wounds: Mental Health of Ukraine's Children in Conflict*. <https://www.savethechildren.net/news/ukraine-mental-health-toll-war-leaves-children-speech-defects-twitching-and-sleep-disorders>

Sharma, P., Wang, Y., & Lee, K. (2022). Ukraine: War, bullets, and bombs – millions of children and adolescents are in danger. *PubMed*. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35366414/>

Shoib S, Zharkova A, Pal A, Jain N, Saleem SM, Kolesnyk P. Refugees and Mental health crisis in Ukraine. *Asian J Psychiatr*. 2022 Aug;74:103169. doi: 10.1016/j.ajp.2022.103169. Epub 2022 May 10. PMID: 35691058.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THLa). (2024). Mielialahäiriöt.
<https://thl.fi/aiheet/mielenterveys/mielenterveyshairiot/mielialahairiot>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THLb). (2025). Nuorten mielenterveyshäiriöt.
https://thl.fi/aiheet/mielenterveys/mielenterveyshairiot/nuorten-mielenterveyshairiot_uorten_mielenterveyshairiot_-_THL

Timmermans M, van Lier PA, Koot HM. The role of stressful events in the development of behavioural and emotional problems from early childhood to late adolescence. *Psychol Med.* 2010 Oct;40(10):1659-68. doi: 10.1017/S0033291709992091. Epub 2010 Jan 8. PMID: 20056023. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/20056023/>

Thomas, J., Kneale, D., McKenzie, J. E., Brennan, S. E., & Bhaumik, S. (2024). Chapter 2: Determining the scope of the review and the questions it will address. In J. P. T. Higgins, J. Thomas, J. Chandler, M. Cumpston, T. Li, M. J. Page, & V. A. Welch (Eds.), *Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions* (version 6.5). Cochrane. <https://training.cochrane.org/handbook/current/chapter-02>

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (uud. laitos). Helsinki: Tammi.

UNHCR. (2023). *Ukraine Refugee Situation*. <https://data.unhcr.org/en/news/22706>

UNICEF. (2023). *The impact of war on Ukraine's children*.
https://www.unicef.org.au/stories/three-year-ukraine-war?srsItd=AfmBOooDE00O_e7PVUSpxC8QJ5MppLYZRjO8AWxsExCyV9VO6gTfRtN1

Valtioneuvosto. (2021). *Nuoret, rauha ja turvallisuus: Suomen kansallinen toimintaohjelma 2021–2024*. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163332>

World Health Organization (WHO). (2022). *Mental health and psychosocial considerations during emergencies*.

World Health Organization (WHO). (2023). Mental health and substance use. <https://www.who.int>

Xu W, Pavlova I, Chen X, Petrytsa P, Graf-Vlachy L, Zhang SX. Mental health symptoms and coping strategies among Ukrainians during the Russia-Ukraine war in March 2022. *Int J Soc Psychiatry*. 2023 Jun;69(4):957-966. doi: 10.1177/00207640221143919. Epub 2023 Jan 4. PMID: 36598090. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36598090/>

Zayets, O., & Mykhailov, D. (2022). Tensions in cultural identity and sense of belonging for internally displaced adolescents in Ukraine. *EBSCOhost Research Databases*.

Liitteet

Liite 1. Taulukko hakusanoista ja hakulausekkeista

Hyökkäyssota	Mielenterveys	Lapset ja nuoret
Russia's invasion Ukraine war	Mental health Psychological well-being Emotional Health Anxiety Depression Post-traumatic stress disorder (PTSD) Psychosocial impact	Children Adolescents Youth Young people

Tietokantahaun päivämäärä/ Tietokanta	Hakusanat	Tulokset	Käytetyt tutkimukset
6.3.2025 PubMed	((children OR adolescents OR youth OR "young people") AND ("mental health" OR "psychological well-being" OR "emotional health" OR anxiety OR depression OR PTSD OR "psychosocial impact") AND ("Russia's invasion" OR "Ukraine war" OR "armed conflict" OR "Russian aggression"))	105	
6.3.2025 Web Of Science	(children OR adolescents OR youth OR "young people") AND ("mental health" OR "psychological well-being" OR "emotional health" OR anxiety OR depression OR PTSD OR "psychosocial impact") AND ("Russia's invasion" OR "Ukraine war" OR "armed conflict" OR "Russian aggression")	138	
6.3.2025 CINAHL	(children OR adolescents OR youth OR "young people") AND ("mental health" OR "psychological well-being" OR "emotional health" OR anxiety OR depression OR PTSD OR "psychosocial impact") AND ("Russia's invasion" OR "Ukraine war" OR "armed conflict" OR "Russian aggression")	25	

Tietokantahaun päivämäärä/ Tietokanta	Tietokanta	Hakusanat	Käytetyt rajaukset	Tulokset	Valitut tutkimukset
6.3.2025	APA PsychINFO	(children OR adolescents OR youth OR "young people") AND ("mental health" OR "psychological well-being" OR "emotional health" OR anxiety OR depression OR PTSD OR "psychosocial impact") AND ("Russia's invasion" OR "Ukraine war" OR "armed conflict" OR "Russian aggression")	englannin kieli, vertais-arvioitu	55	2
6.3.2025	Cinahl	(children OR adolescents OR youth OR "young people") AND ("mental health" OR "psychological well-being" OR "emotional health" OR anxiety OR depression OR PTSD OR "psychosocial impact") AND ("Russia's invasion"	Aikarajaus 2022-2025, vertaisarvioitu	25	0

		OR "Ukraine war" OR "armed conflict" OR "Russian aggression")			
6.3.2025	Pubmed	((children OR adolescents OR youth OR "young people") AND ("mental health" OR "psychological well- being" OR "emotional health" OR anxiety OR depression OR PTSD OR "psychosocial impact") AND ("Russia's invasion" OR "Ukraine war" OR "armed conflict" OR "Russian aggression"))	Aikarajaus 2022-2025	105	3
6.3.2025	Web of science	(children OR adolescents OR youth OR "young people") AND ("mental health" OR "psychological well-being" OR "emotional health" OR anxiety OR depression OR PTSD OR "psychosocial impact") AND ("Russia's invasion" OR "Ukraine war"	Aikarajaus 2022-2025, vertaisarvioitu	138	2

		OR "armed conflict" OR "Russian aggression")			
					Yhteensä 6

Liite 2. Taulukko mukaan otetuista tutkimuksista

Tutkimuksen tekijä(t), julkaisu vuosi	Otsikko	Tutkimuksen tavoite	Tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruun menetelmä	Osallistujat ja otoskoko	Tulokset
Xu, Pavlova, Chen, Petrytsa, Graf-Vlachy & Zhang. 2023. Kiina	Mental health symptoms and coping strategies among Ukrainians during the Russia-Ukraine war in March 2022.	Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää ahdistuneisuuden, masennuksen ja unettomuuden oireiden esiintyvyyttä Ukrainalaisten keskuudessa sodan aikana sekä yhdistää nämä ukrainalaisten selviytymisstrategioihin.	Kvantitatiivinen poikkileikkaustutkimus Verkkokysely, jossa käytettiin kiintiöpöimintamenetelmää	1 400 vähintään 18-vuotiasta ukrainalaista. Saatiin yhteensä n=801 kelvollista vastausta.	52,7 prosentilla oli psyykkisen stressin oireita 54,1 prosentilla oli ahdistusta, 46,8 prosentilla oli masennusoireita. Unettomuuden oirekriteerit täytti 97 vastaajaa.
McElroy, Hyland, Shevlin, Karatzias, Vallières, Ben-Ezra, Vang, Lorberg & Martsenkovskiy. 2023 Iso-Britannia	Change in child mental health during the Ukraine war: evidence from a large sample of parents	Tutkimuksen tavoitteena oli antaa alustava arvio siitä, missä määrin ukrainalaisten lasten mielenterveysongelmat muuttuvat Venäjän helmikuussa 2022 alkaneen sodan jälkeen, ja tunnistaa näihin muutoksiin liittyvät sosiodemografiset ja sotaan liittyvät riskitekijät.	Kvantitatiivinen poikkileikkaustutkimus Osallistujat täyttivät modifioidut versiot Pediatric Symptom Checklist (PSC-17) -mittarista, jota mukautettiin siten, että sillä voitiin kartoittaa oireiden esiintymistiheyden muutokset sodan alusta lähtien.	Tutkimukseen osallistui 59 Ukrainasta Israeliin paennutta lasta, joiden vanhemmat täyttivät itsearviointikyselyitä lastensa mielenterveydestä.	Vanhemmat ilmoittivat mittarin mukaan sisäistämisen, ulkoistamisen ja tarkkaavaisuuden ongelmien indikaattorin lisääntyneen. Ongelmat lisääntyivät eniten sisäistämisen osaluueella. 35 prosenttia vanhemmista ilmoitti, että oma lapsi oli huolestunut enemmän sodan alettua.

Kapel Lev-Ari, Aloni & Ari. 2024. Israel	Children Fleeing War- Exploring the Mental Health of Refugee Children Arriving in Israel after the Ukraine 2022 Conflict.	Tutkimuksen tavoite oli tutkia traumaperäisen stressihäiriön (PTSD) ja muiden mielenterveysongelmien esiintyvyyttä lapsipakolaisten keskuudessa. Tutkimuksessa pyrittiin tunnistamaan PTSD:n kehittymiseen vaikuttavia tekijöitä ja tutkimaan niiden välisiä yhteyksiä.	Kvantitatiivinen poikkileikkaustutkimus Vanhemmat täyttivät itseraportointikyselylomakkeet arvioidakseen lastensa mielenterveyttä.	Tutkimukseen osallistui 59 lapsipakolaista, jotka olivat saapuneet Israeliin paettuaan Ukrainan sotaa.	Ainoastaan kolme lasta täytti DSM:n diagnostiset kriteerit PTSD:lle, ja heillä oli enemmän pisteitä negatiivisen kognition ja uudelleen kokemisen klustereissa. Yli puolella lapsista oli yleisiä mielenterveysongelmia.
Peltonen, Hakala, Laajasalo, Stenvall, Mielityinen & Ellonen. 2024. Suomi.	The Expressed Worries of Ukrainian Adolescents: A Quantitative Analysis of Chat Conversations During Active War	Tutkimuksen tavoite on selvittää nuorten kokemuksia sota-aikana luonnollisessa avunhaku-ympäristössä.	Kvantitatiivinen poikkileikkaustutkimus Aineisto koostuu kyselytutkimustiedoista, jotka on saatu kahdesta 7-17-vuotiaalle ukrainankielisille lapsille ja nuorille suunnatusta reaaliaikaisesta verkkokeskustelupalvelusta.	Ukrainankieliset lapset ja nuoret, (n = 1 471).	Todettiin, että yleisin aihe, josta nuoret halusivat puhua, oli henkinen hyvinvointi. Tätä seurasivat henkilökohtaiset suhteet sekä koti ja perhe. Tuloksissa hälyttävää oli, että otoksessa yli 130 nuorta puhui itsensä vahingoittamisesta tai itsemurhasta ja yli sata ilmaisi haluttomuutensa elää.
Giordano, Lipscomb, Jefferies, Kwon & Giammarchi. 2024. Israel ja Suomi	Resilience processes among Ukrainian youth preparing to build resilience with peers during the Ukraine-Russia war.	Tutkimuksen tavoitteena oli tunnistaa keskeiset suoja- ja prosessit, joihin Ukrainan nuoret tukeutuvat sodan aikana.	Laadullinen tutkimus. Analysoitiin konfliktin aikana toteutetun kestävyys- ja vahvistavassa interventiossa pidettyjen keskustelutunteojen pöytäkirjoja.	Tutkimukseen osallistui yhteensä 15 nuorta. n=15	Tuloksista kävi ilmi, että nuorten selviytymistä tukee viisi keskeistä prosessia: positiivinen ajattelu, hallinnantunne, tunteiden tunnistaminen ja säätely, läheiset ihmissuhteet sekä yhteisön tuki.
Kapel Lev-ari, Aloni & Ben-ari.	Understanding the Dyadic Mental Health of Refugee Parents and	Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää traumaperäisen stressihäiriön (PTSD) ja muiden	Kvantitatiivinen poikkileikkaustutkimus Vanhemmat täyttivät itseraportointikyselylomakkeet	Tutkimukseen osallistui 50 lapsi-	Tuloksista kävi ilmi, että noin 56 % vanhemmista ja 2 % lapsista täytti PTSD:n kriteerit.

2024. Israel	Children After Fleeing the 2022 Ukraine War	mielenterveysongelmien esiintyvyyttä vanhempien ja lasten keskuudessa sekä tunnistaa niiden välisiä yhteyksiä.	kokeet arvioidakseen mielenterveyttään ja lastensa mielenterveyttä.	vanhempikaksikkoa.	50 % lapsista ja 56 % vanhemmista täytti kliinisen yleisen psykologisen stressin raja-arvon. Sekä PTSD-tasojen ja stressin välillä havaittiin merkittävää korrelaatioita.
-----------------	---	--	---	--------------------	---